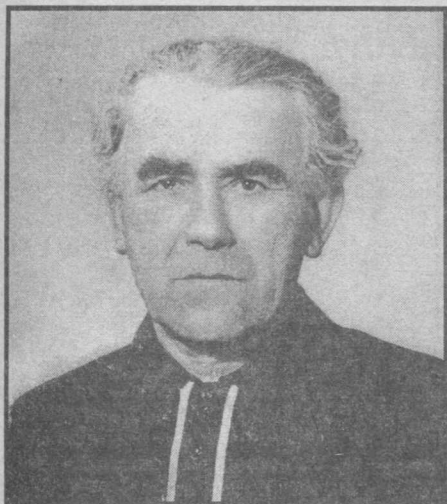

▶ 23 ЛЮТОГО - ДЕНЬ ЗАХИСНИКА ВІТЧИЗНИ

Микола Йосипович Худик

Взимку, коли набридали лижі та санчата, всі без винятку хлопчачи нашого сільського кутка з нетерпінням чекали відлиги. І коли вже нарешті зі стріх починало капати, всі дружно бралися до роботи. Бо ж сніг у кучугурах осідав, ставав податливим і цілком годився на будматеріал. Тому в заметах облаштовували цілі укріпайони: прокладалися траншеї, насипався бруствер, виростали навіть цілі снігові фортеці. Але далі на всіх чекав найголовніший іспит – розподіл ворогуючих сторін.

З «нашими» проблем не було. А ось з «німцями» – хоч відірви та викинь. Ніхто добровільно не хотів брати на себе роль фашистських загарбників. Тим паче, що бували у бувальцях вже знали, яку долю їм готують. «Ти вбитий – падай!» - це ще півбіді. Упав собі та лежиш, шморгаючи носом. Значно гірше доводилося полоненим. Зв'язуть руки шпагатом – ні тобі почухатися, ні носа втерти, ні до вітру сходити.

Траплялося, що деякі «фашисти» ганебно (як і належить фашистам) тікали у мокрих штанцях із «поля бою», чим приносили неабияку втіху «нашим», які аж розсвітали від утіхи. Але радість переможців була недовою. Бо в подібних випадках «фашист», як правило, незабаром повертався в уже сухих штанцях і не сам, а з татом чи мамою, вигляд яких не віщував нічого доброго. Хоч-не-хоч, а «нашим» доводилося відступати на заздалегідь приготовані позиції...

ВІДВАГА ЗА НОМЕРОМ

3227112

Втім, якщо відверто, то дорослі ставилися до подібних дитячих забав не надто суворо. Великодушно прощали «бійцям» і синці, і мокрі чи розірвані штанці. Тому ігри у війну тривали. Ще б пак! Адже тодішнє покоління виховувалося на прикладах піонерів-героїв чи героїв-молодогвардійців. А скільки було тоді «восниих» фільмів, де «наші» постійно творили подвиги, перемагаючи фашистів. Усі вони сприймалися «на ура». І не лише школярами. Проте цих фільмів, на превелике наше з братом здивування, чомусь не сприймав батько, колишній фронтовик. Особливо це стало помітним відтоді, як у хаті з'явився телевізор. Коли починали демонструвати кінокартину воєнної тематики, він просто мовчки виходив із кімнати. Нас, звісно, непокоїло запитання: чому?

- Це все, діти, брехня, - скупо відповідав батько.

Чому брехня? А де ж тоді правда? І ця правда невдовзі з'явилася на світ. З коротких, уривчастих розповідей. Вони здебільшого народжувалися тоді, коли в хаті за столом збиралися, такі ж як і батько, фронтовики. Дзвеніли чарки, сором'язливо ховаючись у загубілих від важкої праці долонях, оковита розв'язувала дядькам язика. Ніхто з них не хвалився подвигами. Кожен розказував про пережите, наболіле.

Ми з братом, причаївшись у куточку, крідькома слухали, пропускаячи круто присолені слівця, виділяючи з-поміж усіх батькових розповідей. Відтак усі його спогади і поділені на короткі епізоди, в яких відображені важке, без прикрас фронтове життя, та правда про війну, яку ще донедавна було завуальовано.

ПЕРЕДОВА

Ех, піхото-матінко! Скільки ж ти витоптала рідних та чужих доріг! На ногах – допомога союзників – американські черевики. Щоправда, онучі та обмотки вже свої, советські. На плечах – англійська шинель з погонами рядового, за плечима – речмишок і гвинтівка.

- Рота! Шире шаг! Подтянуться!

Підтягуються. А ноги, мов свинцем налиті. Позаду вже кілька десятків кілометрів. А скільки попереду? Хочеться лише одного – впасти снопом на узбіччя шляхи і склепити припухлі від безсоння повіки.

- Не отставать! В окопах отоспитесь!

- А как же, отоспимся, - невдоволено буркнув сусід. - Скоро уснем вечным сном...

Зрештою, неборака мав рацію. У цьому пересвідчилися згодом, коли потрапили в окопи.

Не встигли й оговтатися, як зачитали наказ Сталіна, з якого зрозуміли лише одне – «...шаг назад – изменник Родины... расстрел на месте...»

Нарешті отаборилися, почали знайомитися із старожилами. На дні траншеї сидить, втомлено опустивши голову, ще немолодий боєць.

- Ну як тут, дядьку?

- Ох, сынок, не спрашивай. Вот это со всей роты нас только 14 человек осталось...

Що ж, самі усвідомлювали, що їх не на вечорниці привели. Проте кожний тішив себе думкою: а, може, таки обмине мене смерть, когось іншого зачепить?

Але на війні як на війні. Почали потроху зводити. Вже не здригалися від далеких вибухів, навчилися навіть політ куль відрізати: якщо свистить – мимо пролетіла, а коли сичить – то біля самісного вуха, отже, могла б бути і твоєю...

Несподівано випав сніг, вдарили морози. Стало зовсім непереливки. Однак утома далася взнаки – поснули. Йому приснився Святвечір – на столі стоїть кутя, за столом – родина. Всі веселі, жартують... Прокинувся – і отетерів – ніяк не второпає де він і що з ним. Подумав грішним ділом, що вже на тому світі: навколо все закутане в білу пелену. Лише через маленький отвір можна поглянути на світ Божий. Згодом, прийшовши до тями, здогадався, що його геть замело снігом, а отвір у заметі – слід від подиху...

Продовження на 13 сторінці.

ВІДВАГА ЗА НОМЕРОМ

3227112

Продовження. Початок на 4 сторінці.

Якось бійців їхньої роти не годували цілих три дні. Перший день ще так-сяк трималися, а далі зовсім охляли. Вони не мали сил не те що пересуватися траншеєю, а навіть говорити. Ніхто не звівся на ноги і тоді, коли нарешті харчі таки доставили. Та з ними не дуже й церемонилися – жбурляли буханці хліба прямо в траншею, як собакам...

Поволі розворушилися. Один відламав кусень, за ним – інший. Перекусили – і вже, дивись, загомоніли, повеселішали. Живи, радій, піхото! А скільки тобі лишилося прожити – одному лишень Богіві відомо...

Ті фронтовики, котрі пізнали окопне життя, добре знають почім фунт лиха. Мало того, що допікали голод, холод чи не посередна спека – бійців поїдом їли пацати, по-простому – воші. І цієї нечисті годі було позбутися. Щоправда, іноді облаштовували похідні лазні – стелили в землянці колоди і наливали в металеву бочку окропу. В інших бочках, розпечених до червоного, розвішували одяг – для так званої прожарки. Щоб пройти всю цю процедуру, треба було роздягатися догола на тріскучому морозі. Ось така практикувалася, з дозволу сказати, фронтова санітарія разом із гігієною...

АТАКА

**Руки на затворе, голова в тоске,
А душа уже взлетела вроде,
Для чого ми пишем кровью на песке?
Наши письма не нужны природе.**

Булат ОКУДЖАВА.

Окопне життя приносило не лише тілесні, а й духовні страждання. Бо ж знали, що рано чи пізно доведеться йти в атаку, а вона для багатьох стане першою й останньою. І ось настав час погратися зі смертю у піжмурки. Тривожно загули гармати – розпочалася артпідготовка. Не встигла вона завершитись, як у траншеї з'явився старшина із величезною сулією спирту. Пропонував сто грамів «для сміливості». Цього добра не жалів – наливав по вінця. Охочим – повторював. Був такий собі кулеметник Зозуля, так той вмить перекинув обидві чарки – свою і сусідову пайки. Навіть водою не встиг запити, бо пролунала команда: «Вперед! За Родину! За Сталіна!» Захмелілі голови щодуху рвонули в атаку і... спіткнулися об ворожі кулі.

Чимало відчайдухів так і не змогли більше піднятися – залишилися лежати там, де їх спіткала смерть. Не стало і кулеметника Зозулі – тільки одну чергу встиг випустити із «дехтяра» – і вогневу точку одразу ж накрили...

Невдовзі із сірих хмар виринули літаки. Спочатку подумалося, – свої. Тільки тоді, коли пройшли на малій висоті, побачив хрести на крилах – «месери»!

Ритмічно застукотіли кулемети, здіймаючи кулями снігову кураєву, прошиваю-

чи наскрізь скоцюрблені постаті бійців.

Мимоволі осінив себе хресним знаменням, почав промовляти слова молитви. І раптом помітив, як смаглявий солдат-узбек, що причаївся поряд у сніговому заметі, теж почав хреститися. Либонь, думав бідолашний, що наш Спаситель могутніший від їхнього Аллаха...

Коли літаки, витративши боезапас, зникли за горизонтом, на полі бою запаувала моторошна тиша. Але ненадовго. Бо сніги майже одразу озвалися стогоном, зойками поранених. Але ніхто не поспішав їх рятувати...

Спробував змінити позицію, перекопитися у близький видолонок, який хоч так-сяк міг захистити від ворожих куль. Тільки-но встиг перевернутися на спину, як раптом гостре жало обклало бік. Відчув гарячу кров, що потекла струмком із рани. Здогадався, що це ворожий снайпер добиває тих, хто подає ознаки життя. Тому одразу ж завмер, прикинувся неживим...

Потім, уже в медсанбаті, усвідомив, що таки справді в сорочці народився: куля на добру п'ядь пройшла попід шкірою, не зачепивши нутрощів. Якщо б снайпер поцілив на декілька сантиметрів нижче – пиши пропало – у кишенях шинелі мав по гранаті...

Рани на молодому тілі затягнулися швидко. А далі – знову стрілецький полк, передова. Друге поранення, в кисть лівої руки, було не менш серйозним, бо розцінювалося як важке. Тому цього разу затримався в госпіталі вже надовше...

ВІДВАГА ЗА
НОМЕРОМ 3227112

Йому вдалося вижити у тій страшній війні. Це вже згодом військові статисти зазначать, що тривалість життя рядового бійця на передовій вимірювалася... двома тижнями. Тоді ж такого обліку ніхто не вів. Були накази командирів і їх треба було виконувати. Когось смерть обминула, хтось залишився навки лежати у чужій землі. А ховали, пригадає, бойових товаришів нашвидку, без військових почестей – тіла складали в яму штабелями, мов дрова...

Можливо, життя вдалося зберегти завдяки пораненням, які дещо скоротили перебування на передовій. А, може, обєрігала від смерті Матір Божа, іконку якої зашив у шинель навпроти серця – хтозна. Головне – вижив, обійшов смерть.

Перемогу зустрів у німецькому містечку Шпремберг. А далі була інша війна – з Японією, довга мандрівка через безкраї простори Сибіру.

Загубилися на фронтових дорогах сліди солдата. Рідним, котрі намагалися його розшукати, прийшло страшне повідомлення – пропав безвісті...

Він ніколи не вдягав нагород. Проте, схоже, вони для нього мали вагу, особливо медаль «За відвагу», якою нагоро-

**Дідусеві нагороди тепер
приміряє онук Андрійко -
майбутній захисник Вітчизни.**

дчували за конкретний героїчний вчинок. А цей вчинок виглядав так: коли ворожі танки, дихаючи смертю, почали «прасувати» траншеї, вони з товаришем не лишили, як усі інші, бойового поста. Полетіла під гусениці протитанкова граната, згодом – пляшка із запалювальною сумішшю. Піхоту противника відрізали кулеметним вогнем...

Втім, себе героєм ніколи не вважав, навіть під чаркою. А до тих фронтовиків, хто любив чіпляти на груди цілий «іконостас», ставився насторожено. Бо серед тих численних медалей чимало було і ювілейних. Чого-чого, а металу після війни на них не шкодували...

У селі в день Перемоги ми часто садили картоплю. В інші дні колишній фронтовик ніяк не міг допроситися коней. Але цим, здається, не переймався. Або робив вигляд...

Фронтові епізоди, запропоновані читачам, – лише короткі штрихи батькової фронтової біографії. Дечим він поділився, дещо забрав із собою у ту далеку мандрівку, з якої не повертаються. Та річ, зрештою, не в тому. Навіть ці короткі штрихи автор довго не наважувався покласти на папір. І не тому, що бракувало слів. Чомусь не прийнято було виставляти рідних на показ. Але нещодавно, переглядаючи якийсь документальний фільм на воєнну тематику, мимоволі піймав себе на думці, що в нашій родині – ціле покоління воїнів. Дід воював у Першу світову, захищаючи «веру, царя и отечество», батько йшов в атаку «за Родину, за Сталіна», а мені довелося захищати «єдиний, могутий Советский Союз»...

Так, уже давно перестали існувати і імперія, і союз. Виходить, зусилля цілого покоління воїнів зведені нанівець?

Ні, лишилася пам'ять. Вона – священна і зобов'язує не забувати часи лихоліть, ті випробування, що випали на долю предків. Що ж до військових традицій, то ми були, є і будемо захисниками. Якщо, звісно, буде кого і що захищати...

Василь ХУДИК.